

Enheten för naturvård

Karlberg SE0110242

Bevarandeplan för Natura 2000-område

(enligt 17 § förordningen (1998:1252) om områdesskydd enligt miljöbalken m.m.)

Inledning

Bevarandeplanen är det dokument som beskriver vilka mål som ska uppnås i bevarandet av ett Natura 2000-område och som anger vilka bevarandeåtgärder som planeras. I bevarandeplanen beskrivs vilka förutsättningar som krävs för att de utpekade arterna och livsmiljöerna ska upprätthålla s.k. gynnsam bevarandestatus. Det har betydelse för tillämpningen av regelverket om Natura 2000-områden.

BEVARANDEPLANDatum
2017-06-12Beteckning
511-18589-2017

Namn	Karlberg	Areal	0,47 ha
Natura 2000-kod	SE0110242		
Kommun	Norrtälje		
Bevarandeplan fastställd av Länsstyrelsen	2007-02-05		
Bevarandeplan reviderad av Länsstyrelsen	2017-06-12		
Områdestyp och status	SAC-område enligt art- och habitatdirektivet		
Ägarförhållanden	Kommunalt		

Ingående livsmiljöer enligt art- och habitatdirektivet

Tabell 1. Livsmiljöer.

Livsmiljökod	Livsmiljöns namn	Areal (ha)	Andel (%)
6410	Fuktängar	0,07	15
6510	Slåtterängar i låglandet	0,4	85

Ingående arter enligt art- och habitatdirektivet

Denna art finns upptagen i bilaga 2 till EU:s art- och habitatdirektiv och skyddas därmed av Natura 2000-reglerna. I denna bevarandeplan nämns även andra arter än de som är skyddade av Natura 2000-reglerna. Dessa arter har inte samma lagliga skydd såsom eventuella arter i tabell 2.

Tabell 2. Arter.

Artens kod	Svenskt namn	Vetenskapligt namn
1013	Kalkkärrsgrynsnäcka	<i>Vertigo geyeri</i>

Bevarandesyfte för Karlberg

Bevarandesyftet och beskrivningen av livsmiljöer och arter nedan utgör den beskrivning som ska upprättas i enlighet med 17 § förordningen om områdesskydd m.m. (FOM). Tillsammans med bevarandemål och bevarandeåtgärder i denna plan utgör de underlag som visar hur myndigheterna behöver arbeta för att motsvara kraven i 16 § FOM.

BEVARANDEPLAN

Datum
2017-06-12

Beteckning
511-18589-2017

Det övergripande syftet med Natura 2000-området är att bidra till att upprätthålla en gynnsam bevarandestatus för de i området utpekade arterna och livsmiljöerna. I Karlberg är slätterängen det prioriterade värdet.

Det finns inga andra ängs- och betesmarker i omedelbar anslutning till Karlberg. Omgivningarna består till största delen av skogsmark. De betesmarker som finns inom 3 km radie utgörs främst av betade silikatgräsmarker eller betad skog.

Prioritering av skötselåtgärder framgår av tabell 3.

Bevarandemål för Karlberg

Fuktängar (6410)

- Arealen fuktängar ska bibehållas.
- Vegetationen ska vara välhävdd av bete och/eller slätter, helst slätter, varje år vid vegetationsperiodens slut. Grässvålen ska vara fri från fjolårsförna. Undantag för små fläckar till skydd för kalkkärrsgrynsnäcka.
- Igenväxningsvegetation förekommer inte eller endast i begränsad omfattning.
- Grässvålen ska i huvudsak vara solexponerad.
- Marken ska vara opåverkad av konstgödsling och stödutfodring, kalkning, dikning, insådd av för livsmiljön främmande arter.
- Grundvattenförhållandena ska vara intakta, med rörligt ytligt grundvatten i slutningen.
- De för livsmiljön typiska arterna, till exempel ängsstarr, älvväxing, ängsvädd, vildlin, rosettjungfrulin, loppstarr, ormrot, majviva och ormtunga, ska finnas i livskraftiga bestånd.

Slätterängar i låglandet (6510)

- Arealen slätterängar i låglandet ska bibehållas.
- Vegetationen ska vara välhävdd av slätter varje år vid vegetationsperiodens slut. Grässvålen ska vara fri från fjolårsförna.
- Igenväxningsvegetation förekommer inte eller endast i begränsad omfattning.
- Grässvålen ska i huvudsak vara solexponerad.
- Marken ska vara opåverkad av konstgödsling och stödutfodring, kalkning, dikning, insådd av för livsmiljön främmande arter.
- Det ska finnas hamlade björkar i området som regelbundet återhamlas på traditionellt sätt.
- De för livsmiljön typiska arterna, till exempel darrgräs, ängsskallra, vildlin, jungfrulin, fältgentiana, hartmansstarr, ängsvädd, ormrot, loppstarr och liten bastardsvärmare, ska finnas i livskraftiga bestånd.

BEVARANDEPLAN

Datum
2017-06-12

Beteckning
511-18589-2017

Kalkkärrsgrynsnäcka (1013)

- Populationen av kalkkärrsgrynsnäcka ska vara livskraftig.
- Artens livsmiljö ska bibehållas och vara i ett gynnsamt tillstånd.
- Rörligt ytligt markvatten med hög basmättnadsgrad ska bibehållas.
- Snäckorna ska ha skydd i form av tuvor och snår i fuktängen. Starttuvor och krypvide är troligen lämpliga i detta område.

Beskrivning av området

Ängen vid torpet Carlberg i Fasterna socken är en av de ytterst få återstående lieslagna slätterängarna i Norrtälje kommun. Torpet med sina små åkrar ligger i ett större skogsområde. Natura 2000-området förefaller ha haft en ovanlig, omvänd markanvändningshistoria. Det har varit del av utmarksbeten långt in på 1800-talet och slätterbruket kan ha inletts först under 1900-talets första hälft, för att åter ersättas med bete under något drygt årtionde kring 1970.

Slätterängen har successivt restaurerats och utökats sedan 1991. Natura 2000 området omfattar 0,47 ha av de centrala delarna som var i hävd vid utpekandet. Ängen är nu betydligt större (totalt 1,87 ha), artrik slätterpräglad vegetation har expanderat ut i stora delar av detta område.

I slätterängen växer vanliga arter som t.ex. prästkrage, käringtand, ängsviol, mandelblom, gullviva, jungfrulin och kattfot. Den kalkrika marken gör att vildlin, rosettjungfrulin, backklöver, ängsstarr, älvväxing, guldspärrmossa och bandpraktmossa trivs. Här finns även flera sällsynta arter som majviva, ormtunga, fältgentiana, skogsklocka, hartmans-, lund- och loppstarr. Slätterängen är även hemvist för flera ovanliga fjärilar som t.ex. kärrantennmal, prästkragestjälkvecklare, vitsprötad gullrissäckmal, bredbrämrad bastardsvärmare och liten bastardsvärmare. Även många arter av mollusker finns i ängen som t.ex. kalkkärrsgrynsnäcka och ängsgrynsnäcka samt rundläppad skivsnäcka. Ängssvampfloran är rik med 12 arter hagsvaxingar vilket innebär att ängen är en mycket fin lokal. Rödlistade ängssvampar funna i ängen är sharlakansröd vaxing, lädervaxing och stornopping.

Slätterhävden breddar kärlväxternas ekologiska tolerans så att de växer både torrare och fuktigare än de normalt gör. I en bred zon i höjddled växer en blandning av friskängsvegetation och kalkfuktäng. Gränsen mellan Slätterängar i låglandet, 6510, och Fuktängar, 6410, måste därför dras med stort godtycke.

BEVARANDEPLAN

Datum
2017-06-12

Beteckning
511-18589-2017

Beskrivning av arter och livsmiljöer

Fuktängar (6410)

Typen är i Karlberg representerad av kalkfuktäng i ängens centrala lägre delar, samt i några små svackor uppe i backen. Tack vare slätterhävden växer fuktängsarterna långt upp i sluttningens friskängar. Det som på kartan avgränsats som 6410 är blöt till fuktig mark längst ner i sluttningen samt de artrika delar av sluttningen där fuktängs-vegetation blandas med friskäng. Allra lägst beläget är ett litet kärr med något artfattigare och lite tuvig vegetation. Krussilja och kärrtistel förekommer mycket rikligt i denna del och även lundkovall och lite älgört skiljer den från fuktängen.

Slätterängar i låglandet (6510)

Frisk slättermark i en flack sluttning med mindre fläckar av torräng och torr hedvegetation på små höjder. Ett antal nyhamlade unga björkar finns i sluttningen. Flera har redan dött och på sikt kommer det att finnas enstaka hamlade björkar.

Kalkkärrsgrynsnäcka (1013)

I fuktängen och det lilla kärret finns en liten population av arten. Området är litet och förutsättningarna för en stor stark population finns därmed inte. Arten bedöms ha ytterst liten spridningsförmåga. Den har sannolikt mycket lång kontinuitet i området och har klarat sig igenom flaskhalsen utan hävd i 15 år. Risken för slumpmässigt utdöende p.g.a. liten population bedöms därför med nuvarande hävd vara liten.

Hotbild – vad kan påverka Natura 2000-området negativt

En komplett lista är inte möjlig att upprätta. Här listas ett urval hot som i det här området bedömts mest relevanta.

Fuktängar (6410)

- Ansamling av fjolårsförna.
- Igenväxning med träd och buskar.
- Dikning och andra åtgärder som kan sänka grundvattnet.
- Stödutfodring, kalkning, eller insådd av för livsmiljön främmande arter.
- Gödsling.

Slätterängar i låglandet (6510)

- Ansamling av fjolårsförna.
- Igenväxning med träd och buskar.
- Stödutfodring, kalkning, dikning eller insådd av för livsmiljön främmande arter.
- Gödsling.

BEVARANDEPLANDatum
2017-06-12Beteckning
511-18589-2017**Kalkkärrsgrynsnäcka (1013)**

- Markslitaget får inte bli alltför stort.
- Skuggande igenväxning.
- Brist på skyddande förna i små reträttfläckar.
- Dikning och andra åtgärder som kan sänka grundvattnet.

Bevarandeåtgärder med tidsplan**Gällande regler**

Enligt 7 kap 28 a § miljöbalken (MB) krävs tillstånd för att bedriva verksamheter eller vidta åtgärder som på ett betydande sätt kan påverka miljön eller störa utpekade arter i ett Natura 2000-område som har förtecknats enligt 7 kap 27 § MB. Tillstånd krävs inte för verksamheter och åtgärder som direkt hänger samman med eller är nödvändig för skötseln och förvaltningen av området. Alla Sveriges Natura 2000-områden utgör dessutom riksintressen (enligt 4 kap MB), vilka ska beaktas vid prövning av ärenden och planläggning.

Området får miljöersättning för skötsel av betesmarker och slätterängar med särskilda värden. I området gäller de skötselvillkor som står i åtagandepplanen.

Behov av ytterligare reglering

Det finns inget behov av ytterligare reglering.

Tabell 3. Förslag till skötselåtgärder som komplement till vad som gäller i åtagandepplaner för Karlberg. Åtgärder i kursiv är prioriterade.

Livsmiljö/art	Åtgärd	Tidsplan
Hela området.	<i>Slätter. Enstaka krypviden lämnas utan slätter och fagning i fuktäng och kärr.</i>	Årligen.
	<i>Hamling.</i>	Återkommande.

Bevarandetillstånd i dag

Tabell 4. Bevarandetillstånd hos ingående livsmiljöer och arter.

Livsmiljö/art	Bevarandetillstånd
Fuktängar (6410)	Gynnsamt.
Slätterängar i låglandet (6510)	Gynnsamt.
Kalkkärrsgrynsnäcka (1013)	Gynnsamt.

BEVARANDEPLAN

Datum
2017-06-12

Beteckning
511-18589-2017

Inventeringar i området och andra referenser

Bergström, M. 2001: Restaureringsplan för Carlbergs slätteräng i Fasterna s:n. Kommunstyrelsen, Ledningskontoret, Norrtälje kommun.

Bergström, M. 2003a: Uppföljning av restaureringen av Carlbergs slätteräng 1992 – 2003. Norrtälje kommun opublicerad rapport.

Bergström, M. 2003b: Välkommen till Carlbergs slätteräng! Norrtälje kommun informationsskylt.

Björklund, J-O. 2004: Fjärilsinventering vid Karlbergs slätteräng i Norrtälje kommun 2002 - 2003. Norrtälje kommun opublicerad rapport.

Länsstyrelsen i Stockholms län. 1996: Naturkatalog för Stockholms län. Remissupplaga.

Länsstyrelsen i Stockholms län. 2003: Åtgärdsplan för Carlbergs slätteräng, AB2659

Länsstyrelsen i Stockholms län. 1987-1991: Ängs- och hagmarksinventeringen i Stockholms län.

von Proschwitz, T. 2001: Landlevande mollusker i kalkrika biotoper i Norrtälje kommun, Stockholms län. Norrtälje kommun opublicerat manuskript.

Weibull, H. 2003: Inventering av mossor och lavar i Norrtälje kommun. Norrtälje kommun opublicerat manuskript.

BEVARANDEPLANDatum
2017-06-12Beteckning
511-18589-2017**Karta**